Vatandar وطندار
سیاسی فرهنگی ادبی فلسفی

دځواکمن قلم او ادب خاوند ارواښاد استاد محمد دین ژواک

په دغه لیکنه کې د یو داسی نامتو او د درناوي وړ شخصیت په هکله خبری کوم ، چې دی یو ادیب ، شاعر، ژورنالیست ، محقق، څیړونکي ، سیاست پوه و، او د پښتو ادب او فولکلور په برخه کښې د یو خوږ ژبی ، دروند ، پوخ او نامتو لیکوال په توګه ځلیدلي دی ، او د ده نوم په کلتوري او فرهنګي چارو کې ځلانده او نه

هیریدونکې دی. دا خود رویه ، غوړیدلي ګل اوفرهنګي څیره ارواښاد استاد محمد دین ژواک دی استاد ژواک صیب په (۱۲۹۵) لمریزکال په کندهار کې زیږدلي دی . د ژواک صیب د شعرونو، لیکنواو افکارو سره زموږ زیاتره لیکوالان ، ادبي او فرهنګي څیری آشنا دي. دی د پښتو او دري ژبو یو تکړه، غښتلې او پوخ لیکوال و، او د ده لیکنی د پښتو د ادبي نثرونوپه څیړنه کې یوه ارزښتناکه شتمنی ده ، او د پښتو د ادبیاتو په تاریخ کښې د قدروړ ځای لري . دی د یو ځانګړي سبک خاوند و.

آستاد ژواک صیب همدارنګه د ادبي نثر تر څنګ د پښتو ژبې د ودې لپاره ، او د پښتو ژبپوهنې او ګرامر پوهنې په برخه کې او همدا ډول د فولکلور او فولکلور پوهنې په هکله ډیرې هڅې کړې دي، چې د دی زیار او هڅو له کبله ده (څیړنملی) علمي او اکادیمیک لقب ترلاسه کړې دی. د ده ادبي لیکنې ډیری په زړه پورې ، خوږې اودرنې دي. دی یو ادبي نثر لیکونکې و، او په ادبي نثر کې د تصویر نګاري په فن کې یو وارد انسان و. د ده په

خوندورو ليکنو کې پاک، سپيڅلي او ملي احساسات په ډير عالي توګه څرګند شوي دي. هر چاچې د ده ليکني ويلي او اوريدلي دي نو خامخا په ده باندی يې ډير ژور اغيز کړی دی.

(استاد عبدالله بختاني خدمتګار) چې زموږ د هيواد يو دروند، نامتو اديب ، شاعر، ليکوال او څيرونکې دی په خپله يوه ليکنه کې د ژواک صاحب په هکله داسی وايي :

(د څيرنمل ژواک بديعي ادبي نثرډيرعالي دی، په ډيروبرخوکښې يې يوه مرکزي ايډيه پيچلې او نغښتې ده ، ښکلې او ابتکاري دی ، دغه ليکوال په دې ليکنو کښې ډير عاطفي او کله هيجاني غږيږي ، په وينا کښې له دقت سره، شور، مستي ، احساسات، او هيجانات لري. په پای کښې خپل لوستونکي د اعجاب او حيرانتيا په داسي يو مقام دروي چې پر چا آفرين يا نفرين ووايي، يا وژاړي او يا وخاندي.)

استاد ژواک صيب په خپل ژوند کې ډيری لوړې ژورې ليدلی او ډيری ترخې ګاللي دي.

ده دخپل هيواداووطنوالوسره مينه اومحبت درلود، اود هيواد د سوکاله حالاتواود وطنوالو د خوشيو سره خوشحاله و، او دهيواد د ستونزو او کړکيچن حالاتو سره او د وطنوالو دغمونو اودردونو سره غمجن کيدو او اوښکې تويولي، او د خپل زړه دردونه يې په خپلو ليکنو کې څرګندول. ده په خپلو ليکنو کې د هيواد د ټولنيزو پيښو تصويرونه په واقعي او رينښتيا او عيني ډول څرګند او بيان کړي دي.

دی دخپل هيواد د طبيعي او ټولنيز چاپيريال محصول دی، همدغه وجه ده چې د ده زياتره ليکنې د هيواد د پيښو او ټولنيزو نا خوالو حالاتو څرګندوی دی. ده دغو ټولو حالاتو سره مبارزه وکړه او د صبر، تحمل ، او زغم لاره يې پراخه کړه او خپلې ليکنو ته يې دوام ورکړ.

ژواک صيب يو مهربان ، متواضع او زړه سواندي او دپراخې حوصلی خاوند انسان و.

ده له خپلو دوستانواويارانوسره ډيره مينه لرله،اوپه ځانګړي توګه ده د ځوانانوداستعدادونو د روزنې او پالنې لپاره زياته پاملرنه کوله.

ژواک صيب د پښتو ژبې د ودې لپاره ډيرهنري اوفرهنګي خدمتونه کړي دي، او په ډيرو

علمي سيمينارونو ، ادبي او فرهنګي غونډو کې د هيواد د ننه او بهرفعاله ونډه اخيستې ده.
دی د پښتو د ادبي نثر دشعرونو ، او هنري داستانونو په برخه کې يو ځانګړی سبک لري ، او د پښتو د ادبي نثر يو پوخ ليکوال ګڼل کيږي ، همدا وجه ده چې زياتره اديبان او فرهنګيان د ده دغه مقام ستايي. د ده ادبي او فرهنګي شخصيت نه يوازې په هيواد کښې د ننه بلکه د هيواد نه بهر هم د ليکوالانو له خوا په ډير عالي ډول ستايل شوې دی.
ژواک صيب يو شمير ادبي، فرهنګي او تاريخي آثار ليکلي دي چې د قدر وړ دي لکه :
ويراوتصوير، افغاني حماسه ، پښتني سندرې، پرونی هينداره، پښتومتلونه، شمع فروزان، رمزو راز او د افغاني موسيقي کتاب او داسی نورې ليکنې.
ژواک صيب په خپلو آثارو کې زموږ د پښتو ادب تاريخ ډ‌ای او پياوړی کړی د ي.دايو څر ګنده حقيقت دی، چې موږ ديو ليکوال ، اديب، شاعر، محقق، ادبي، فرهنګي، سياسي او تاريخي شخصيت د دوی په آثارو کې او د دوی په څيړنو کې لټولی او موندلی شو.
د ژواک صيب آثاراو ليکنې هم د ده د ادبي او فرهنګي شخصيت شکارندوی دي ، او د ده آثاراو ادبي ليکنې د ټولو ادبي اوفرهنګي څيرو لپاره چې د خپل لرغوني او سپيڅلي هيواد سره مينه لري ډيری په زړه پوری دی،اود ده شخصيت به لکه دادب نورستوري هروخت روښانه وي.
آغلې (زرغونه ژواک عطا) چې زموږ دهيواد يوه تکړه، پياوړې اونامتواد بې اوفرهنګي څيره ده، اود راديو او تلويزيون يوه خوږ ژبې ويانده وه او ده په خپله يوه ليکنه کې د استاد ژواک صيب د پوره پيژندګلوي لپاره داسی وايي
استاد محمد دين ژواک د ارواښاد غلام محی الدين خان زوی په (١٢٩٥ لمريز) کال کې د پخواني خشک آوې يا (دامان) او اوسنی ډنډ ولسوالی پوري اړوند د روربات په کلي کې زيږيدلی دی، لومړنی زدکړې يې په خصوصي ډول وکړې، د ځوانی په لومړيو وختو کې يې په کندهار کې د دارالمعلمين د مستعجل کورس تر لوستو وروسته په (١٣١٦) لمريز کال کې د ډنډ ولسوالی په ښوونځي کې ښوونکی شو، په (١٣١٨) کال کې کابل ته ولاړی

او هلته په نجات یا اوسنی اماني لیسه کې د ادبیاتو ښوونکي وګمارل شو، په (۱۳۲۶) کال کې د ملي دفاع وزارت د پښتو سرمفتش وټاکل شو او په (۱۳۳۰) کال کې د پښتو ټولني یا اوس د افغانستان د علومو اکاډمی د (زیري) اخبار مرستیال وټاکل شو.

په (۱۳۳۱) لمړیز کال کې د پښتو او قواعد و د صرف و نحوي د څانګي مدیر شو او په (۱۳۳۲)کال کې د ادبیاتو د مد یریت دنده ور په غاړې شوه. په (۱۳۳۴) کال کې د کابل مجلي مسؤل و ټاکل شو او هم یې بیا د پښتو ټولني د مسلکي غړي په توګه کار کاوه.

استاد محمد د ین ژواک د همدغو کلونو په ترڅ کې د ویښو زلمیانو په غورځنګ کې کارنده ونډه لرله.

ارواښاد ژواک ډیر کلونه په راډیو افغانستان کې د پښتو لوست په مخامخ توګه وړاندې کاوه.

د استاد ژواک څیړنیز آثار:

د پښتو د انګریزي ګرامر پرتله چې کابل مجلي خپور کړې دی.

د توان وروستی شپه ، چې هغه وخت طلوع افغان ورځپاڼي خپور کړې دی.

(مات ښانګ) په پروان ولایت کې (پروان) ورځپاڼي خپور کړې دی.

د ادبي مکاتبو ټولګه یې هغه وخت ژوندون مجلي خپره کړې ده.

همدا ډول استاد په هغه وخت کې دپښتو لوست کتاب د څلورمو ټولګیو لپاره لیکلی و.

بیا یې لس کاله د پښتو ټولني د (زیري) جریدي مسؤلیت ته اوږه ورکړې وه، چې هلته یې د (زوړ باب او نوي وخت) افسانو، ادبي تیوریو اومکتبو ، ګپ شپ ، کور او کهول تر سر لیکنونو لاندي لړی پرله پسي خپرې شوي دي.

همدارنګه استاد ژواک په سلهاوو نور علمي او څیړنیز آثار د هیواد په رسنیو کې خپاره کړي دي.

شعراو شعریت یې بله لیکنه ده. دداستانومجموعې یې (پرونی هینداره)ده.ویراوتصویر افغاني حماسه او د دري شعرونوټولګه یې د(شمع فروزان) په نامه خپاره کړې دي، او

د ژوند په ورستيو کلو کې يې د (رمزاوراز) لومړی او دوهمه برخه د موسيقي کتاب ليکلی او خپور کړي دی. په کار ده چې د هيواد ځوان ليکوال دې دورې پر ليکنو او څېړنوباندې تحقيق وکړي، ځکه چې په دوره کې استاد ژواک دليکوالوهغه د زړه خواله او ليکني په زيري جريده کې په خورا جرءت خپرولې ،چې په نورو رسنيو کې يې چا د خپريدو زړه نه شوکولای او په دې ترڅ کې استاد څو واري د وخت د چارواکو له خوا تر فشارونو لاندې هم راغلی دی. د بېلګې په توګه استاد په تهران کې د يونسکو له خوا جوړي شوي يوې علمي غونډې ته بلل شوی و، چې دسفر په ورځ په کابل هوايي ډګر کې راوګرځول شو اوله سفره پاته شو. خودا ډول فشارونو استاد له خپلې تګلارې څخه وانه ړولای شو. استاد خپل ځانګړی تولنيز نظرليد درلود، ده هر کله هيواد پال او مثبت سياسي ځواکونه تاييدول، د غيري ملي اوغير وطني تګلارو تيکه دارانيې انتقادول. دی دی د يوه مثبت او ناترلې سياستپوه په توګه دهيڅ سياسي جريان يا ګوند غړی نه و. خو د تولو وطنپالو او ربتينو سياسي جريانونوپه څنګ کې يې پر هر ګام د افغانستان دملي يووالي ، ټولنيز اقتصادي پر مختګ او د افغان ملت د فرهنګي او تاريخي وياړونو د ساتني لپاره خپل ټول توان او انرژي وقف کړې وه.

استاد دهيواد پرخپلواکی مين او بشپړه عقيده يې لرله، چې د افغانانو ګډ کورخپله افغانان جوړولای شي او دا حق بايد هيڅ پردي او باندني ځواک ته ورنکړل شي.

استاد ژواک په (۱۳۵۲) لمريز کال کې له خپل قانوني عمر څخه مخکې تقاعد کړه شو. خو استاد بياهم آرام نه کښيناست بلکې د ژوند تر وروستيو شيبو پوري يې په خپل هيواد کې د ننه او د باندې د ليکلو څخه لاس وانخيست.

د استاد ژواک ميرمن آغلې عايشه ژواک نوميده، پنځه اولادونه ور څخه پاته دي چې د لوړو زدکړو څښتنان دي. دوه يې زامن دي چې يو يې ريدی ژواک دی چې دا مهال په خارکوف کې اوسي او بل يې پسرلی ژواک په ناروې کې اوسي. درې يې لونې دي :

زرغونه ژواک عطا او ملالی ژواک جواد په آلمان کې ، او نازو ژواک سربلند په

هالند هیواد کې اوسي. خدای بخښلی استاد ژواک د (۱۹۹۷)ع کال داګست پر اوولسمه
په آلمان کې د زړه د ناروغۍ له کبله سترګې پټې کړې.
اروا ښاد ژواک صیب د خپل ژوند په ورستیو کلونو کې د رمزاو راز اثر دوهمه برخه
بشپړه او ولیکله، چې د دغی کتاب څخه مو یوه ادبي ټوټه په نام دی(ما وژړل) غوره
کړې تاسو ته یې وړاندی کوم.

ما وژړل!

نن ما وژړل- دومره ډیر لکه پر ما چې په ژوند کښې پر غمونو دژړلو لوی پورلا پاتې
وي مګر؟!
ته خو پوهیږې چې ما ستا په جهان کښې هلته چې پسرلي د دښت د لمنې ډکولو غاړه
په ګلونو خلاصه کړې وي.
هلته چې د اوریځو شوخۍ د سیند د آرامو اوبو پر مخ د لیونی نڅا واری تیر کړی ؤ.
هلته چې سپینې واورې د جګو غرونو دسر د سپینې بګړی دولونود پیچلوپټ ساتلی وي.
هلته چې د ګنو ځنګلونود ونود ځانګو په منځ کښې د رنګینومرغیو د ځالې جوړولوخواله
نه وه سیمول شوې.
هلته چې د مور د سترګو څخه د خپل نازولي بچي و سترګو ته د نازد ټالونو د للو للوست
لا نه وه پاتې شوی.
هلته چې د سپین سحر د وړانګو هیلې د خوشۍ د امیدوارو سترګو د پاره پلټنه د نا امیدۍ
د بیرې څخه سپمولی وه.
ما پور ادا کړی دی. د ژړا دهغې ژړا چې ستا دورکې د پلټنې په ویرما پر ځان پورباله.
هلته چې د بیخبرۍ بیه توري شپې په توره لمن کښې د آرام خوب ارمان لانه پیژانده اوما
د خوښۍ د جهان د مړو څخه بیګانه توب د خپل لیونتوب د مزله لومړی پراو باله.

هلته چې د عقل پرپله روان به د روږد جهان سره ماته د بيګانه په نظر کتل او ما به ستا دور کې د لټون په غم د اوښکو پور ادا کاوه.

هلته چې د شپې آرامتيابه يوازې د رڼوستورو په رالېږلوخپلې مشغولتيا ته دآرامۍ ست او سلامنله، ما به د ژړا- په پټه د ژړا پور ادا کاوه. ما ژړل او د ژړا د تسل اشنايي به مې د ستړي زړه ملګرې وه ما ژړل- ژړل مې او د ژوند د غمونو پور مې ادا کړی دی.

اې زما په پټه ژړا خبره ! نو ته نور زما د لټونې د درد تسکين زما د ستړي زړه د وروستيو ځاځکو رڼې مرغلرې مه بوله، ما پور ادا کړی دی او د ژوند يوازينۍ د تسل هيله مې دغه ده!

آلمان بنزهايم

دستمبر (۱۹۹۶)

اروا دې يې ښاده او ياد دی يې تل ژوندې وې

په ډير درنښت : انجنيرعبدالقادر مسعود

admin@vatandar.at

مدير مسوول : ديپلوم انجنيرعمر محسن زاده

صاحب امتياز : انجنيرنجيب يوسفی

کليه ی حقوق بر اساس قوانين کپی رايت محفوظ و متعلق به «وطندار» می باشد

به بقيه گزيده های مقالات انجنيرعبدالقادر مسعود

http://www.vatandar.at/qadermasod